

gedragene

Onderzoek in de geestelijke verzorging

Interview met Carlo Leget

DEZE COMMISSIE WETENSCHAP van de VGVZ is sinds 2012 actief onder voorzitterschap van Carlo Leget, hoogle- raar zorgethiek en geestelijke begeleiding aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. De commissie heeft tot taak om te informeren over onderzoek, onderzoek te stimuleren, te initiëren en adviseren inzake financiering en onderzoeksbeleid vanuit de VGVZ en SKGV.

Ook TGV gaat daarom meer aandacht besteden aan wetenschappelijk onderzoek. Met ingang van dit nummer zal ieder nummer een 'wetenschapspagina' bevatten. De eerste bijdrage is van de hand van Joep van de Geer over zijn onderzoek naar het effect van de scholing van artsen en verpleegkundigen in spirituele zorg op het welbevinden van patiënten. Ter introductie van de serie wetenschapspagina's volgt hieronder een interview met Carlo Leget over het belang van onderzoek in de geestelijke verzorging.

Wat is het belang van onderzoek voor geestelijke verzorging? Kunnen we niet gewoon doorgaan met ons uiterste best doen voor onze patiënten?

Je moet zeker je uiterste best doen voor de patiënt, maar dat is in deze tijd niet meer genoeg. Of anders gezegd: bij die uiterste inspanning voor de patiënten hoort in onze

Onderzoek en geestelijke verzorging zijn van oudsher nauwelijks met elkaar verbonden.

Geestelijk verzorgers doen in de praktijk relatief weinig onderzoek, zeker in vergelijking met andere zorgdisciplines. Het meeste onderzoek vindt plaats aan de universiteiten, zonder dat de onderzoeker directe en gelijktijdige ervaring als praktiserend geestelijk verzorger opdoet.

Binnen de VGVZ heeft het besef van deze situatie geleid tot instelling van een Commissie Wetenschap.

Hans Hamers

tijd ook dat je precies weet wat je doet en dat overtuigend kunt uitleggen aan anderen. In die zin is het belang van onderzoek is meervoudig.

Op macroniveau is het noodzakelijk voor het voortbestaan van het vak. Alle vakgebieden moeten hun bestaan legitimeren. In deze tijd lukt dat niet meer op basis van traditie, gewoonte of wetgeving, maar wordt

gevraagd om een basis van empirisch onderzoek. Daarin moet helder beschreven staan waar een vakgebied voor staat, maar ook wat dit oplevert en waarom dit belangrijk is. De geestelijke verzorging zou zich wat dit betreft staande moeten houden tussen andere disciplines, zoals artsen en verpleegkundigen, die dit al veel langer doen en veel meer massa kunnen maken door hun aantal.

Op mesoniveau is de onderbouwing van het eigen werk door onderzoek een manier om serieus genomen te worden binnen de eigen instelling. Het is goed voor het imago, want het maakt duidelijk dat de geestelijk verzorger niet zo maar wat onduidelijks doet wat 'goed voelt', maar bereid is een kijkje in de keuken te geven en zich wil verantwoorden voor zijn academische salarisschaal.

Op microniveau is het doen van onderzoek een investering in je professionaliteit. Je krijgt beter door waarom je de dingen doet zoals je ze doet; je verbreedt je horizon door je eigen aanpak te situeren in verschillende benaderingen; en je komt op nieuwe ideeën en werkvormen. Tevens verzamel je munitie om terug te schieten wanneer je positie op de tocht komt te staan.

Hoe zou ik als geestelijk verzorger in de praktijk voordeel kunnen hebben van onderzoek?

Die vraag kun je op twee manieren verstaan. De eerste manier is: wat kan reeds gedaan onderzoek voor mijn praktijk betekenen? Welnu, het kan je helpen om niet opnieuw het wiel uit te vinden. De problemen waarvoor de geestelijke verzorging in Nederland staat zijn niet uniek. Je ziet dezelfde thema's terugkomen elders in Europa en in Noord-Amerika, en we zijn daarin veel meer verwant dan we denken. De hele Noord-Atlantische wereld zucht momenteel onder een juk van nuttigheidsdenken en marktmechanismen, en andere landen hebben veel meer mens- en denkkraft dan de grauwe polder waarin wij leven. Daar kunnen we ons voordeel mee doen. Natuurlijk moet je altijd de *couleur locale* van spiritualiteit se-

rieus nemen, maar je moet ook weer niet doorslaan in provinciaalse navelstaarderij.

Een andere manier om deze vraag te verstaan is: wat levert het mijzelf als praktijkmens op om onderzoek te doen? Ik zou zeggen, in de eerste plaats: plezier! De geestelijk verzorgers die ik ken en die in het koude water van onderzoek zijn gesprongen, vertellen me dat het heel leuk is om nieuwe dingen te ontdekken. Iets kunnen hardmaken wat je altijd geroepen hebt (maar niemand wilde je geloven) geeft een kick. Het is natuurlijk ook puzzelen en uitknobbelen, laten we eerlijk zijn, maar het geeft dubbel zoveel voldoening wanneer dat lukt. En verder levert het eigenlijk alle voordelen op die al genoemd zijn.

Hoe zie je de verhouding tussen geestelijke verzorging en andere disciplines in onderzoek? Zou het de uitoefening van het vak werkelijk kunnen veranderen?

Ik zie de aandacht voor betekenis en verbinding (voor mij de twee kernwoorden van geestelijke verzorging) als een intrinsiek onderdeel van goede zorg. Dat aspect is voor iedere zorgprofessional van belang omdat het gewoon niet los te zien is van waar zorg om gaat. Zorg gaat om betekenisvolle verbindingen tussen mensen en dat heeft dus altijd een hermeneutische en existentiële dimensie, zeker als het gaat om ingrijpende gebeurtenissen die om zorg vragen.

Het is echter de kunst om andere disciplines daar gevoelig voor te maken en te laten inzien dat dit zo belangrijk is. Vaak is er wel een besef dat dit belangrijk is, en roept men dit ook hardop, maar hoe het dan aan te pakken of te integreren in het werk is vervolgens nog niet zo gemakkelijk. Hier ligt naar mijn idee een belangrijke taak voor de geestelijk verzorger, om die brug te slaan, maar vervolgens kan dat ook weer goed uitwerken naar de interdisciplinaire samenwerking.

Om een voorbeeld te geven: geestelijk verzorger en onderzoeker Erik Olsman is al enkele jaren bezig om te onderzoeken hoe

ongeneeslijk zieke patiënten omgaan met hoop en hoe dit al dan niet versterkt of verzwakt wordt door de behoefte van dokters en verpleegkundigen om de waarheid te spreken en geen valse hoop te wekken. Hij ontdekte dat artsen en verpleegkundigen op een andere manier tegen hoop aankijken dan psychologen. En de benadering van beide genoemde groepen is ook weer anders dan die van geestelijk verzorgers. Zo ontdekte Erik drie benaderingen van hoop, die voor een patiënt alle drie van belang kunnen zijn, maar elkaar gemakkelijk wegdrukken in de praktijk. Hij publiceerde zijn bevindingen in het tijdschrift *Palliative Medicine* (een internationaal hoog aangeschreven wetenschappelijk tijdschrift voor artsen) en het werd uitgeroepen tot artikel van de maand. Zo draagt het ertoe bij dat het werk van geestelijk verzorgers ook onder de aandacht van artsen komt. Bovendien wordt in zijn artikel duidelijk hoe artsen beter kunnen samenwerken met geestelijk verzorgers op dit gebied.

Hoe zie je de toekomst van deze aandacht voor wetenschappelijk onderzoek? Zal er meer internationale samenwerking in onderzoek nodig zijn?

Dat internationale samenwerking in onderzoek nodig is, denk ik zeker. Er is op dit moment veel gaande wereldwijd. De aandacht voor zin en betekenis, het traditionele terrein van de geestelijk verzorger en in het Engelse taalgebied *spiritual care* genoemd, is ontdekt door andere disciplines en zit sterk in de lift. Op dit moment zie je bijvoorbeeld dat artsen, psychologen en verplegingswetenschappers met hun wetenschapsopvattingen en methoden spiritualiteit gaan bestuderen. Dat levert soms zeer oppervlakkige statistiekjes op, die niettemin zeer invloedrijk zijn. Maar het levert ook prachtige creatieve en pragmatische benaderingen op. Een goed voorbeeld is het werk van Christina Puchalski. Oorspronkelijk opgeleid als internist, reist zij de wereld rond om te pleiten voor het andere 'innerlijk' van patiënten en zorgverleners. Ze heeft daarover hele praktische ideeën die aanslaan bij beroepsgroepen

die gewoon van aanpakken houden. Door haar praktische instrumentjes die in de dagelijkse zorg ingezet kunnen worden weet zij deuren te openen die met praten alleen gesloten blijven. Wie een idee wil krijgen van wat er allemaal al uitgedacht is, moet het *Oxford Textbook of Spirituality and Health Care* maar eens opslaan, dat in 2012 mede onder haar redactie is verschenen.

Als ik wil overwegen onderzoek te doen, hoe ga ik dan te werk?

De commissie wetenschap van de VGVZ wil het zo gemakkelijk mogelijk maken om aan te haken. Daarom hebben we op de website van de VGVZ een paar eigen pagina's waarop je kunt zien wat er gaande is. Ook willen we in TGV steeds een andere geestelijk verzorger aan het woord laten die een inkijkje geeft in zijn of haar onderzoek en vertelt wat daar inspirerend aan is. Verder zijn er tweemaal per jaar bijeenkomsten. In het

voorjaar halen we een buitenlandse gast naar Nederland. Zo hebben we begin april een inspirerende dag gehad met Mark Cobb, een geestelijk verzorger uit Engeland, en zullen we volgend jaar George Fitchett uit de VS te gast hebben.

In het najaar vragen we drie geestelijk verzorgers van wie het onderzoek in verschillende stadia van vordering is, over hun onderzoek te vertellen. Deze bijeenkomsten staan op de website aangekondigd en zijn toegankelijk voor iedere geïnteresseerde. Ik zou zeggen: kom eens langs en laat je inspireren. Wees nieuwsgierig en laat je verrassen. Er is zoveel nieuws en moois te ontdekken.

Hans Hamers is geestelijk verzorger bij het Radboudumc in Nijmegen.

Foto Carlo Leget: Eva Leget.